

Handläggare
Nicoletta Zoannos
Telefon: 0850812779

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
21 oktober 2021

Utredning om katter på Södermalms vård- och omsorgsboenden i egen regi

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på stadsdelsnämndens uppdrag att vidare utreda frågan om katt på vård- och omsorgsboende i egen regi.

Sammanfattning

På stadsdelsnämndens sammanträde 20 februari 2020 fick förvaltningen i uppdrag att utreda frågan om katt på vård- och omsorgsboende i egen regi. Förvaltningens utredning av frågan redovisas i detta tjänsteutlåtande.

Förvaltningen delar den allmänna bild som finns av att husdjur kan tillföra något positivt, som trivsel och lugn, för äldre som bor på vård- och omsorgsboende. Förvaltningen har i dagsläget inga avdelningar för boende med husdjur på de vård- och omsorgsboenden som förvaltningen driver. Ett framtida möjligt scenario skulle kunna vara att öppna en hel eller del av en avdelning på ett vård- och omsorgsboende där en omsorgstagare skulle kunna flytta till en lägenhet med sin katt eller annat typ av husdjur. Planeringen för detta behöver ske lokalt i respektive verksamhet med utgångspunkt i en vårdhygienisk analys och utifrån verksamhetens rutin för djur i verksamheten.

Förvaltningen ser det som mycket svårt att ta in en huskatt, det vill säga en katt som rör sig fritt på en avdelning, med tanke på de vårdhygieniska rekommendationer som finns, och de svårigheter som bland annat Svensk Förening för Vårdhygien lyfter kopplat till det.

Bakgrund

På stadsdelsnämndens sammanträde 20 februari 2020 behandlades ett svar på ett medborgarförslag om husdjur, särskilt katt, på äldreboenden. I medborgarförslaget framför förslagsställaren önskemål att de som söker särskilt boende på Södermalms äldreboende ska kunna få välja att bo på en avdelning med husdjur,

särskilt katt, eller på en avdelning utan husdjur. I förvaltningens svar framfördes att det då inte fanns möjlighet att ha speciella avdelningar för husdjur på de vård- och omsorgsboende som förvaltningen driver och förvaltningen hänvisade till de boende som finns inom ramen för stadens valfrihetssystem som tar emot husdjur. Stadsdelsnämnden beslutade att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på medborgarförslaget samt att ge förvaltningen i uppdrag att vidare utreda frågan om katt på äldreboende. Förvaltningens vidare utredning av frågan redovisas i detta tjänsteutlåtande.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stadsdelsdirektörens stab och kansli i samverkan med äldreomsorgsavdelningen. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och i pensionärsrådet den 11 oktober och i rådet för funktionshindersfrågor den 12 oktober 2021.

Ärendet

Djur som en del i omvårdnadsarbetet

Djur har använts länge på flera olika sätt inom både vård och omsorg och det finns ett antal internationella studier som undersökt effekten på äldre vid användning av terapidjur. De flesta studierna fokuserar på beteenden och mental hälsa hos de individer som interagerar med djuret. Oftast är det besökande terapidjur som är i fokus även om det finns ett mindre antal studier som fokuserat på inneboende djur, till exempel hundar, katter och kaniner. I dessa studier lyfts flera positiva effekter för de äldre som bor på vård- och omsorgsboenden efter användning av djur i omvårdnadsarbetet bland annat i form av:

- minskad känsla av depression
- minskade stresskänslor
- en ökad socialitet hos de äldre gentemot både andra personer och djuret vid användning av terapidjur
- minskning av ensamhetskänslor efter interaktion med en levande hund eller en robohund
- minskade irritationsbeteenden och förbättrade sociala beteenden hos personer med demens efter användning av terapidjur¹

¹ Nyberg, Ellen (2018). *Katter på svenska äldreboenden - Användning, uppfattning och kattens välmående*. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

I Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård- och omsorg vid demenssjukdom från år 2017 konstaterar myndigheten att djur i vården kan användas som ett redskap i utförandet av personcentrerad vård, men att det vetenskapliga stödet för metoden är otillräcklig.²

Regelverk gällande djur i vård och omsorg

Svensk Förening för Vårdhygien (SVFH) har i sitt rådgivande dokument ”Djur i vården – Vårdhygieniska rekommendationer avseende djur inom vård- och omsorgsverksamhet” sammanställt vårdhygieniska rekommendationer för olika sorters djur inom vård och omsorg. I sammanställningen konstaterar SVFH att samtidigt som djur på många sätt kan ha positiva effekter på välbefinnande innebär direkt eller indirekt kontakt med djur i vård och omsorg en risk för att smittämnen sprids. SVFH menar att innan en vård- eller omsorgsverksamhet beslutar att tillåta djur i vården ska verksamheten ha en god hygienisk standard. Detta innebär att all personal ska ha en grundläggande vårdhygienisk kompetens och följsamhet till basala hygienrutiner. Rutiner ska finnas för städning, rengöring och desinfektion. Lokaler, utrustning, organisering och planering av verksamheten ska utformas så att risken för infektioner och smittspridning förebyggs.

SVFH identifierar tre principiella risker för smittspridning med djur i vård- och omsorgsmiljöer:

- Zoonoser³ kan överföras från djur till människor.
- Djuret kan bli långvarigt koloniserat och/eller få en infektion av mikroorganismer från en människa. De kan senare överföras till och ge upphov till infektion (zoonos) hos människor. I kunskapsunderlaget anges dessa mikroorganismer anges som ”mikroorganismer med zoonotisk potential”. Exempel på betydelsefulla sådana är multiresistenta bakterier och norovirus.
- Djuret kan bli tillfälligt koloniserat av mikroorganismer och ingå i en smittkedja genom ett kortvarigt bärarskap i päls, nos och tassar. Djuret fungerar därmed som vektor.

² Socialstyrelsen (2017). *Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom – stöd för styrning och ledning.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2017-12-2.pdf> [2021-09-20]

³ Zoonoser är sjukdomar eller infektioner som på ett naturligt sätt kan spridas mellan djur och människor.

Katter inom vård och omsorg

I sina vårdhygieniska rekommendationer för katter inom vård och omsorg lyfter SVFH att katter inte kan tränas så att en säker interaktion med omsorgstagare uppnås samt att huskatt inte bör förekomma på särskilt boende eller på korttidsboende.

SVFH har tagit fram ett antal råd som bör beaktas om en omsorgstagare flyttar in med katt eller önskar införskaffa en katt på ett särskilt boende eller korttidsboende.

- **Ansvar:** Ansvarig chef fattar beslut om förekomst av katt inom sitt verksamhetsområde. En tydlig ansvarsfördelning i omhändertagandet av katten behöver utarbetas. Kattägaren är i första hand ansvarig för kattens skötsel och hälsa samt bör följa de lokalt uppsatta hygienrutinerna.
- **Vårdhygienisk riskanalys:** I ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete anges att för varje vård- och omsorgssituation krävs en individuell riskanalys och riskhantering. Detta gäller även för vårdtagare med egen katt på särskilt boende. Riskanalysen ska dokumenteras. Ansvarig chef ansvarar för att riskanalysen utförs och att en skriftlig lokal rutin tas fram på enheten. I analysen kopplas risker till vårdpersonalen, vårdtagaren, katten och lokalerna.
- **Personal:** Personal som kommer i kontakt med katt och kattlåda ska följa basala hygienrutiner.
- **Närvaro av katt i olika lokaler:** Katten bör endast vistas i omsorgstagarens lägenhet samt utomhus om utgång finns i direkt anslutning. Om katten smiter ut i gemensamhetsutrymme eller in till annan vårdtagare bör den snarast återföras. Katt ska inte vistas i gemensamt kök, matsal, förråd, tvättstugor, läkemedelsrum, toalett, expedition eller desinfektionsrum (sköljrum).⁴

Synpunkter och förslag

Förvaltningen delar den allmänna bild som finns av att husdjur kan tillföra något positivt, som trivsel och lugn, till äldre som bor på vård- och omsorgsboende. För att ta vara på de positiva effekter

⁴ Svensk Förening för Vårdhygien (2019). *Djur i vården - Vårdhygieniska rekommendationer avseende djur inom vård- och omsorgsverksamhet, 2:a upplagan*. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/static.wm3.se/sites/16/media/323512_Djur_i_v%C3%A5rden_slutversion_190918.pdf?1568833449 [2021-09-20]

som husdjur har på många människor har förvaltningen, sedan drygt tio år tillbaka, två terapihundar som arbetar tillsammans med sin förare, som är arbetsterapeut. De besöker förvaltningens vård- och omsorgsboenden och träffpunkter varje vecka (under pandemin har denna verksamhet haft uppehåll).

Förvaltningen ansvarar för driften av fyra vård- och omsorgsboenden och ett servicehus. På servicehuset kan den boende ha husdjur, exempelvis katt, i sin lägenhet precis som i vilket flerfamiljshus som helst. På servicehuset är det idag boende som har egen katt. Katten vistas endast i den boendes lägenhet. Den boende kan få hjälp med begränsade insatser gällande skötseln av katten i form av tömning av kattens spillåda samt visst inköp av kattmat. Dessa insatser är biståndsbedömda. Besökare till personer som bor på något av förvaltningens särskilda boenden kan ta med sig husdjur vid besökstillfället. Djuret ska vara kopplat och får under besöket inte vistas i allmänna utrymmen utan enbart i den boendes lägenhet.

När en äldre fått beslut om plats på vård- och omsorgsboende finns det, inom ramen för stadens valfrihetssystem, möjlighet att välja boende. Den äldre kan då välja ett vård- och omsorgsboende som i tar emot äldre med egna husdjur. På stadens webbplats kan man söka fram de vård- och omsorgsboenden som tillåter husdjur i den egna lägenheten. Husdjur i den egna lägenheten tillåts i dagsläget på totalt 21 vård- och omsorgsboende av sammanlagt 140. Av dessa finns tolv utanför Stockholm, nio i Stockholms stad varav ett på Södermalm; Bergsunds vård- och omsorgsboende. Ingen av de vård- och omsorgsboenden som i dagsläget tillåter husdjur drivs i kommunal regi.

Förvaltningen har kontaktat de nio vård- och omsorgsboenden i Stockholms stad som tillåter husdjur. Efter samtal med företrädare för verksamheterna visar det sig att det finns katter på totalt tre av dessa vård- och omsorgsboenden. Två av boendena drivs av Ersta diakoni och ett drivs av Stora Sköndal.

Förvaltningen kan även konstatera att frågan om att få ta med sig husdjur när någon beviljats plats på vård- och omsorgsboende inte är särskilt vanligt förekommande. Mot bakgrund av detta så har frågan inte varit aktuell på förvaltningens vård- och omsorgsboenden. Förvaltningen ser även att det behov som finns idag, av att ta med sig sitt husdjur vid flytt till ett särskilt boende, tillgodoses genom servicehuset. Äldre som flyttar in på ett servicehus är i allmänhet piggare och förutsättningarna för att ta

hand om sitt husdjur är oftast bättre än hos en person som får en plats beviljad på ett vård- och omsorgsboende.

Förvaltningen har idag inga avdelningar för boende med husdjur på de vård- och omsorgsboenden som förvaltningen driver. Om behovet av att få ta med sig sin katt eller annat typ av husdjur ökar hos de personer som söker och beviljas plats ser förvaltningen att ett framtida möjligt scenario skulle kunna vara att öppna en hel eller del av en avdelning på ett vård- och omsorgsboende. Planeringen för detta behöver dock ske lokalt i respektive verksamhet med utgångspunkt i en vårdhygienisk analys och utifrån verksamhetens rutin för djur i verksamheten. Rutinen innefattar både vad som gäller vid användandet av djur som en del i omvårdnadsarbetet, vilka krav som behöver vara uppfyllda för att en boende ska kunna ha ett eget husdjur i sin lägenhet samt personalens arbetsmiljö med fokus på allergi och hälsa.

Förvaltningen ser det som mycket svårt att ta in en gemensam huskatt, det vill säga en katt som rör sig fritt på en avdelning, med tanke på de vårdhygieniska rekommendationer som finns och de svårigheter som SVHF lyfter kopplat till detta.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningens bedömning är att frågeställningarna som lyfts i ärendet varken ger direkta eller indirekta konsekvenser för förvaltningens målgrupper beroende på om de är kvinnor eller män. En vidare jämställdhetsanalys genomförs därför inte.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på stadsdelsnämndens uppdrag att vidare utreda frågan om katt på vård- och omsorgsboende i egen regi.

Ann-Christine Jenvén
Stadsdelsdirektör

Odini Nzeribe
Avdelningschef

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn

Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör
Odini Nzeribe, Avdelningschef

Datum

2021-10-01
2021-09-30